

SŁOWO WSTĘPNE

Nauczyciele różnych przedmiotów, pedagodzy szkolni coraz częściej zauważają, że wielu uczniów słabiej radzi sobie ze stawianymi przed nimi wymaganiami edukacyjnymi, łatwo się zniechęca i nie wierzy w swoje możliwości, ma kłopoty z motywacją, uwagą, kontrolą zachowań, funkcjonowaniem w klasie szkolnej. Problemy tych uczniów dotyczą sfery intelektualnej, emocjonalno-interpersonalnej, społecznej. Ich rozwój przebiega nieharmonijnie, wolniej, a zauważone trudności w różnym stopniu utrudniają im udział w życiu kulturalno-społecznym, a czasem także w zawodowym. Uczniowie, u których obserwujemy między innymi te wymienione powyżej problemy, to osoby ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się¹. Tworzą oni grupę bardzo zróżnicowaną (są w niej zarówno dzieci z dysleksją rozwojową, jak i z dysfunkcjami psychicznymi i/lub fizycznymi, a także dzieci szczególnie uzdolnione), lecz u wszystkich do niej należących od najwcześniejszych stadiów rozwoju występują zaburzenia (odchylenia ujemne lub odchylenia dodatnie²) w nabywaniu kluczowych umiejętności szkolnych³. Uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych są dla nauczycieli, nawet tych doświadczonych, ogromnym wyzwaniem. Pedagodzy pracują z takimi uczniami na różnych etapach edukacyjnych i w różnego typu szkołach. Ich zadaniem jest między innymi szukanie takich rozwiązań, które uwzględniałyby indywidualne różnice między dziećmi i pozwoliłyby wszystkim wychowankom zdobyć umiejętności korzystania ze zdobytej wiedzy w sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych, rozwijać się zgodnie z ich zdolnościami, potrzebami, możliwościami i ograniczeniami. Zaspokajanie specjalnych potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży to jeden z wyznaczników dobrego nauczania, z którego powinni korzystać wszyscy uczniowie, nie tylko ci wymagający szczególnych strategii.

By nauczyciel mógł podołać stawianym przed nim zadaniom, musi być do nich dobrze przygotowany, musi mieć odpowiednią wiedzę nie tylko merytoryczną (z zakresu nauczanego przedmiotu), ale także dydaktyczną i psychologiczno-pedagogiczną. Jak się jednak okazuje, wiedza całego społeczeństwa na temat

¹ Trudności w uczeniu się stanowią odrębną kategorię diagnostyczną na przykład w ramach Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych, rewizja 10 (ICD-10, *International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems, tenth revision*). Określono je mianem specyficznych zaburzeń rozwoju umiejętności szkolnych i są kodowane jako F81.

² J. Jastrząb, *Zaspokajanie potrzeb edukacyjnych*, w: „Wychowanie na co dzień” 1995, nr 12, s. 12.

³ Obecnie szacuje się, że około 16%–21% uczniów to uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W grupie tej mieszczą się zarówno uczniowie mający różne trudności w nauce, jak i uczniowie bardzo zdolni, wybitni (2%–3%).

uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych – ich cechach, sposobach pracy z nimi – jest ciągle niewystarczająca. W konsekwencji uczniowie ci nie zawsze otrzymują w szkole potrzebną pomoc, a ich problemy z nauką i funkcjonowaniem w grupie szkolnej pogłębiają się.

Trzeba wszakże pamiętać, że nie istnieją proste praktyczne wskazówki czy algorytmy diagnostyczne, jak rozpoznawać specyficzne trudności w nauce i jak je minimalizować. Bez wątpienia jednak trzeba wypracować takie mechanizmy działania, aby wszystkie dzieci mogły uzyskiwać adekwatną do ich potrzeb pomoc odpowiednio wcześnie. Wczesne rozpoznanie trudności w uczeniu ma istotne znaczenie dla możliwości zastosowania odpowiednich programów terapeutycznych, form, metod, środków i treści nauczania, które będą dostosowane do indywidualnych możliwości rozwojowych dziecka, a także dla zmniejszenia urazów psychicznych, wynikających nierzadko z niezrozumienia problemu przez rodziców, opiekunów i otoczenie dziecka.

Książka *Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Tom I*, składająca się z 19 artykułów i szkiców, porządkuje i wzbogaca wiedzę na temat specjalnych potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży. Autorzy zamieszczonych w zbiorze tekstów – pracownicy naukowci, nauczyciele praktycy, studenci – rozpatrują problematykę pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych z perspektywy teoretycznej, badawczej i dydaktycznej. Uwzględniają różne aspekty pracy z dziećmi i młodzieżą zarówno w różnego typu polskich placówkach oświatowych, jak i w szkołach rosyjskich oraz węgierskich.

Zakres uwzględnianych zagadnień jest bardzo szeroki. W zasięgu uwagi autorów znalazły się swoiste potrzeby dzieci z zaburzeniami zachowania i emocji, uczniów niepełnosprawnych intelektualnie, niewidomych, niedosłyszących i niesłyszących, dziecka dwujęzycznego z dysleksją rozwojową, a ponadto dzieci z zaburzeniami kompetencji przestrzennych, młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych oraz uczniów z rejonów Śląska, narażonych na oddziaływanie substancji toksycznych. Nie pominięto w artykułach – wciąż słabo docenianej w szkole i czasem lekceważonej – pracy z uczniem zdolnym.

Artykuły skłaniają do głębszej refleksji nad tym, jak pracować z dziećmi i młodzieżą o specjalnych potrzebach edukacyjnych, dostarczają przykładów metod i form tej pracy oraz wzorów postępowania dydaktycznego (zarówno w zespole klasowym, jak i indywidualnych). Wiele ważnych informacji, rozwiązań dydaktycznych, inspiracji znajdują w tomie zarówno nauczyciele, jak i rodzice czy opiekunowie uczniów – i tych, którzy uczą się mniej efektywnie, i tych bardzo zdolnych.

Danuta Krzyżyk

Szanownych Czytelników informujemy, że na pytania związane z tematyką *Pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Tom I* odpowiedzą redaktorki publikacji – www.wydped.com.pl/kontakt.php